

آموزش کامل استعاره

تعریف استعاره

استعاره یکی از مهم‌ترین آرایه‌های ادبی است. در استعاره، یک چیز را چیز دیگری فرض می‌کنیم، چون بین آن‌ها شباهتی وجود دارد.

یعنی به جای اینکه بگوییم:

«علی مثل شیر شجاع است»

می‌گوییم:

«علی شیر است»

در جمله دوم، «شیر» واقعاً حیوان نیست. منظور شجاعت علی است.

تفاوت تشبیه و استعاره

تشبیه

در تشبیه، شباهت مستقیم گفته می‌شود.

مثال:

- صورتش مثل ماه است.
- او مانند شیر می‌جنگد.

کلمه‌هایی مثل:

- مثل
- مانند
- همچون

نشانه تشبیه هستند.

استعاره

در استعاره، آن کلمات حذف می‌شوند.

مثال:

- ماه وارد کلاس شد.
- (منظور: فرد زیبارو)
- شیر به میدان رفت.
- (منظور: انسان شجاع)

ارکان استعاره

استعاره از دو بخش اصلی ساخته می‌شود:

توضیح بخش

چیزی که درباره‌اش صحبت می‌کنیم مشبه
چیزی که به جای آن آورده می‌شود مشبه‌به

مثال:

«شیر وارد شد»

معنی بخش

انسان شجاع مشبه
شیر مشبه‌به

چرا از استعاره استفاده می‌کنیم؟

استعاره باعث می‌شود:

- متن زیباتر شود
- احساس قوی‌تر منتقل شود

- جمله کوتاه‌تر و اثرگذارتر شود
- شعر و داستان جذاب‌تر شوند
- تصویر ذهنی ساخته شود

انواع استعاره

۱. استعارهٔ مصرحه

در این نوع، مشبه حذف می‌شود و فقط مشبه‌به باقی می‌ماند.

مثال:

«شیر وارد کلاس شد»

انسان شجاع حذف شده است.

۲. استعارهٔ مکنیه

در این نوع، مشبه‌به حذف می‌شود ولی یکی از ویژگی‌هایش می‌آید.

مثال:

«گل خندید»

گل واقعاً نمی‌خندد.

گل به انسان تشبیه شده است.

تفاوت استعاره و کنایه

استعاره

معنی بر پایهٔ شباهت ساخته می‌شود.

مثال:

- او شیر است.

کنایه

منظور غیرمستقیم است.

مثال:

- دستش تنگ است.
(یعنی فقیر است)

تفاوت استعاره و مجاز

استعاره	مجاز
بر پایه شباهت	بر پایه رابطه
مثال: شیر = انسان شجاع	مثال: تهران تصمیم گرفت

در «تهران تصمیم گرفت» منظور مردم یا دولت تهران است.

۲۰ مثال ساده از استعاره

مثال ۱

«او شیر میدان است»

منظور: انسان شجاع

مثال ۲

«ماه وارد مهمانی شد»

منظور: انسان زیبا

مثال ۳

«دریای غم در دلم موج می‌زند»

غم به دریا تشبیه شده است.

مثال ۴

«کوهی از مشکلات دارم»

مشکلات زیاد به کوه تشبیه شده‌اند.

مثال ۵

«گل کلاس امروز نیامد»

منظور: دانش‌آموز زیبا یا دوست‌داشتنی

مثال ۶

«روباه وارد معامله شد»

منظور: انسان حیله‌گر

مثال ۷

«ابر سیاهِ غم روی دلم افتاد»

غم به ابر سیاه تشبیه شده است.

مثال ۸

«خورشید زندگی منی»

منظور: فرد بسیار مهم

مثال ۹

«دیوار سکوت بین ما بود»

سکوت به دیوار تشبیه شده است.

مثال ۱۰

«دلش سنگ است»

منظور: بی‌احساس بودن

مثال ۱۱

«آتش خشمش شعله کشید»

خشم به آتش تشبیه شده است.

مثال ۱۲

«باران رحمت بارید»

رحمت به باران تشبیه شده است.

مثال ۱۳

«چراغ خانه خاموش شد»

گاهی کنایه از مرگ یک فرد مهم خانواده است.

مثال ۱۴

«پرنده خیال پرواز کرد»

خیال به پرنده تشبیه شده است.

مثال ۱۵

«او گرگ بازار است»

منظور: فرد بسیار حيله‌گر یا حرفه‌ای

مثال ۱۶

«زمین تشنه بود»

زمین به انسان تشبیه شده است.

مثال ۱۷

«ستاره کلاس وارد شد»

منظور: شاگرد ممتاز

مثال ۱۸

«سیل جمعیت آمد»

جمعیت زیاد به سیل تشبیه شده است.

مثال ۱۹

«گل‌های باغ زندگی‌ام فرزندانم هستند»

فرزندان به گل تشبیه شده‌اند.

مثال ۲۰

«زمان دزد زندگی است»

زمان به دزد تشبیه شده است.

استعاره در شعر فارسی

حافظ

«ساقی بیا که یار ز رخ پرده برگرفت»

پرده برداشتن استعاره از آشکار شدن است.

سعدی

«بنی آدم اعضای یکدیگرند»

انسان‌ها به اعضای بدن تشبیه شده‌اند.

مولوی

«این جهان کوه است و فعل ما ندا»

جهان به کوه تشبیه شده است.

چگونه استعاره را تشخیص دهیم؟

روش ساده

سه سؤال بپرس:

۱. آیا چیزی واقعاً همان چیزی است که گفته شده؟

۲. آیا شباهتی بین دو چیز وجود دارد؟

۳. آیا معنی واقعی منطقی نیست؟

اگر بله، احتمالاً استعاره است.

تمرین تشخیص استعاره

جمله ۱

«شیرِ مدرسه امروز غایب بود»

استعاره: شیر

منظور: دانش‌آموز شجاع

جمله ۲

«دریای علم است»

استعاره: دریا

منظور: دانش بسیار

جمله ۳

«ابر غم بر چهره‌اش نشست»

استعاره: ابر غم

تمرین ساخت استعاره

مثال

شجاع → شیر

زیبا → ماه

باهوش → جغد

حیله‌گر → روباه

اشتباهات رایج

۱. اشتباه گرفتن استعاره با تشبیه

«مثل شیر» = تشبیه

«شیر است» = استعاره

۲. اشتباه گرفتن استعاره با معنی واقعی

همه حیوان‌ها در جمله استعاره نیستند.

مثال:

«شیر در جنگل زندگی می‌کند»

اینجا معنی واقعی است.

کاربرد استعاره در زندگی روزمره

ما هر روز استعاره استفاده می‌کنیم:

• دلم شکست

• وقتم را خورد

- مغزم ترکیب
- یخ کردم
- آتیش گرفتم

بیشتر این‌ها معنی واقعی ندارند.

استعاره در تبلیغات

تبلیغات زیاد از استعاره استفاده می‌کنند:

- «انفجار طعم»
- «دریای آرامش»
- «موشک سرعت»

هدف: تأثیر احساسی قوی‌تر

جمع‌بندی نهایی

استعاره یعنی:

- گفتن یک چیز به جای چیز دیگر
- بر اساس شباهت
- بدون استفاده از «مثل» و «مانند»

نمونه:

- شیر = انسان شجاع
- ماه = انسان زیبا
- دریا = فراوانی
- آتش = خشم

استعاره متن را:

- قوی‌تر
- زیباتر
- احساسی‌تر
- ماندگارتر

می‌کند.